

УДК 004.738:02

Антон Вітушко,
завідувач відділу програмно-
комунікаційних технологій СІАЗ
НБУВ

Артур Струнзар,
аспірант,
провідний бібліотекар НБУВ

Веб-сервіси для підвищення комунікативності бібліотечних сайтів

У статті розглянуто різноманітні підходи і можливості для взаємодії з підрозділами нового інформаційного веб-середовища в контексті формування сайта бібліотеки.

Ключові слова: інформаційний простір, комунікації, технології, веб-сайт, wiki-портали, сайти, інтерфейс.

Постановка проблеми. Розвиток інформаційних технологій є важливою рушійною силою, що впливає на формування інформаційного простору (ІП). Згідно з "Концепцією розвитку електронного урядування в Україні", "на сьогодні одним із пріоритетів України є розвиток інформаційного суспільства, яке можна визначити як орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на формування інноваційної моделі розвитку високотехнологічного суспільства, в якому кожен громадянин має можливість створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися та обмінюватися ними, щоб дати змогу кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал для забезпечення особистого і суспільного розвитку та підвищення якості життя" [1].

Проблема інформаційних потреб, яка на сьогодні є основною для бібліотек та бібліотекознавства, завжди була в центрі уваги спеціалістів, однак найчастіше вирішувалась як вивчення читацьких інтересів. Її функції та діяльність змінюються із впровадженням комп'ютеризації та отриманням доступу до мережі Інтернет. У зв'язку з цим створення і підтримка власних веб-сайтів стали одними з актуальних напрямів роботи сучасної книгозбірні. Веб-сайт є важливим елементом її образу, який може розповісти не тільки про те, що це за установа, які послуги надає своїм користувачам, а й показати, наскільки ефективно йде освоєння нових інформаційних технологій. Формування інформаційної структури веб-сайта, який би грамотно і професійно відображав роботу та імідж бібліотеки з її електронними ресурсами та послугами в мережі Інтернет, набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливостям упровадження та використання інтернет-технологій у повсякденній практиці бібліотек, а саме: створенню новітніх інформаційних продуктів і послуг, розвиткові електронних інформаційних ресурсів (електронних бібліотек, баз та банків даних, навігаторів), дослідженню програмно-апаратної реалізації цих завдань, розробленню інструментарію орієнтації та професійної взаємодії в мережному середовищі — присвячено публікації А. Антопольського, Г. Асеева, І. Антоненко, О. Баркової, Н. Зайченко, О. Жабіна, В. Копаневої, О. Лаврик та ін. Якісні зміни бібліотечно-інформаційної сфери, пов'язані з використанням технологій Web 2.0, досліджували Ф. Воройський, О. Єлісіна, А. Земськов, О. Лаврик, І. Юдіна, Ю. Самодова, Д. Соловяненко, Т. Ярошенко. Зарубіжний практичний досвід використання в діяльності бібліотек технологій Web 2.0 як інноваційних каналів та засобів

інформаційно-комунікаційної взаємодії викладено в працях М. Кейсі, Дж. Дейвіса, Д. Фічера, Дж. Фурнера, Дж. Харт Лурі, С. Хауше, С. Лоре, Н. Ульмана, Р. Л. Робертса, С. Ватта, Р. Холлі та ін. Надаючи належне проведеним дослідженням, слід також відзначити необхідність подальшого детального аналізу проблеми впровадження новітніх веб-додатків у діяльність бібліотечної сфери [2].

Метою статті є вибір та обґрунтування застосування веб-сервісів на сайті книгозбірні для підвищення ефективності її інформаційної взаємодії з користувачами.

Виклад основного матеріалу. Виконуючи основну функцію — зберігання, бібліотека в інформаційному середовищі посідає роль посередника між інформаційними ресурсами та їхніми користувачами, оскільки відбирає, систематизує, зберігає і пропонує дані інформаційного масиву.

При цьому фахівцям установи необхідно шукати різноманітні підходи і можливості для взаємодії з підрозділами нового інформаційно-освітнього середовища. Саме тому мережні комунікації та технології вдало "вплітаються" в бібліотечну діяльність, охоплюють усе більше й більше послуг та сервісів цієї сфери [3, с. 17—22].

Веб-сайт бібліотеки — це її імідж в інформаційному просторі, і по тому, як він представлений, будуть безпосередньо судити про неї в цілому. Тому, перш ніж приступити до його створення, потрібно відповісти на низку важливих запитань: для чого, з якою метою створюється сайт, який зміст буде відображено на сторінці? Головною відповіддю стане вивчення потреб користувачів, з урахуванням яких будуть вибудовуватися структура і наповнення сайта (або тематичного порталу). З його створенням будь-яка бібліотека переходить на якісно вищий рівень інформаційного обслуговування, розширюються її функції, надається доступ до власних ресурсів (каталогів, баз даних та інших інформаційних матеріалів), розвивається низка технологічних процесів [4].

Серед сучасних веб-сервісів можна назвати такі: системи управління контентом, портальні технології; mashup-додатки; RSS-формати; платформи створення форумів, сервіси створення анкет, тестів, вікторин, віртуальних читальних залів, виставок, екскурсій, турів, форумів; chat-обслуговування та collaborative browsing; crowd-sourcing-технології (тегування, wiki-портали, співтовариства для виявлення споживчого інсайту, user generated-конкурси, бази колективного досвіду, соціальні рекомендаційні системи, хештеги); новітні соціальні медіа; сервіси хостингу. Важливою є проблема ефективного управління контентом веб-сайта. Її вирішення пов'язане з використанням програмних комплексів управ-

ління контентом (content management system), наприклад, системи LibCMS, яка дасть змогу будь-якому бібліотечному фахівцеві, котрий вміє працювати в MS Word, наповнювати, оновлювати і редагувати сайт. Особливістю LibCMS є те, що спочатку він створювався як варіативний проект: з його допомогою можна формувати як невеликі бібліотечні сайти, так і великі бібліотечно-інформаційні портали. З розвитком сайту трансформація відбувається за рахунок підключення нових модулів або розширення можливостей існуючих [5]. Прикладом розвитку портальних технологій є mashup-додатки, виникнення яких стало можливим з розвитком технологій Web 2.0¹. Технологічно Mashup є формою інтеграції, яка об'єднує технічні рішення та мови реалізації разом [4]. Він уможливує створення "гібридних" форм сайтів, порталів та інших технологічних проектів. Застосування mashup-додатків — нова можливість формування спільного, інтегрованого середовища (що поєднує ресурси, послуги, додатки тощо) різних учасників інформаційного суспільства. Іншою технологією, що може сприяти розвитку бібліотек у віртуальному середовищі, є RSS-канал — інтернет-ресурс у форматі RSS (real simple syndication), який має назви: RSS-стрічка, RSS-розсилка або RSS-feed. Цей засіб комунікації також є технологією ширококутового доступу до Інтернету. За допомогою RSS користувачеві надається короткий опис нової інформації, що розміщена на сайті. Крім того, існують спеціалізовані додатки — RSS-агрегатори, що збирають і опрацюють інформацію RSS-каналів [6]. Розвиток технологій Web 2.0 забезпечує широкі можливості "цифрового" майбутнього бібліотек. Звичайні форми бібліотечно-інформаційного обслуговування, що здійснюються через веб-сайти бібліотек — МБА та ЕДД, ВДС, — замінюють новітні: відео- та Skype-довідки, chat-обслуговування та collaborative browsing — технології, що базуються на соціально орієнтованому програмному забезпеченні (collaboration and social software). На основі co-browsing здійснюється спільний перегляд файлів будь-якого типу, зокрема документів Word, PDF, ілюстрацій [7].

Широке коло можливостей електронного середовища уможливує залучення користувача до інформаційних процесів бібліотек. Цікавим зарубіжним досвідом налагодження комунікаційної взаємодії з користувачем є "фолксномія" (folksonomie) — word-sourcing-технологія, що також визначається як social tagging, user tagging, collaborative tagging, social classification, social indexing — це практика спільного опису інформації за допомогою довільно обраних тегів [8]. Основане на технології Web 2.0 тегування дає змогу користувачам самостійно додавати ключові слова (tag) до записів електронного каталогу, беручи участь у створенні змістовного опису бібліотечних ресурсів.

Серед подібних word-sourcing-технологій, що пов'язують бібліотеку з користувачем, можна також назвати [3]: wiki-портали, сайти, інтерфейс яких побудований за принципами, що максимально спрощують можливість спільного створення й редагування єдиного контенту (документів, об'єктів, позначень, тегів); спеціалізовані FAQ (поширені запитання); співтовариства для виявлення споживчого інсайта: сервіси, у межах яких будь-який відвідувач може оприлюднити свою ідею, а інші відвідувачі — проголосувати за неї; user generated-конкурси, в яких користувачам пропонується розробити дизайн сайту, продукту, новий вид

послуги та ін., що дає змогу не лише збагатитись новими ідеями, а й створити потужний інформаційний привід, демонструвати готовність бібліотеки до співпраці; бази колективного досвіду (Google, Answers.com); рекомендаційні системи (плагіни рекомендацій та посилань), завдяки яким користувачі знайомлять інших відвідувачів сайту зі своїми ідеями, зважаючи на соціальний граф, автоматично відбирають найцікавіший контент на сайті та персоналізують його; хештеги (hashtag), інструменти, що допомагають перетворювати будь-які слова на посилання тощо.

Означені технології охоплюють широке коло питань, пов'язаних із організацією співтовариств, здатних проводити колективне аналітичне опрацювання інформації й створювати вторинний інформаційний продукт завдяки залученню користувачів до поширення своїх ідей через рецензування, оцінювання та коментування всього інформаційного змісту бібліотечних зібрань [4].

Новим серед можливостей налагодження комунікаційної взаємодії бібліотечного співтовариства є використання новітніх медіа — соціальних мереж та блогів. Бібліотеки вже активно освоюють нові сервіси: заводять аккаунти (облікові записи) в різних соціальних мережах й об'єднуються в інтерактивні дискусійні групи та професійні співтовариства. Вони використовують свою присутність у соціальних мережах для популяризації власних сервісів і ресурсів, активного спілкування, насамперед професійного, з іншими споживачами інформації та для залучення нових відвідувачів [5].

Запропоновані "класичні" та "щойно народжені" технології бібліотекам потрібно активно використовувати для того, щоб вчасно зорієнтувати свій шлях у комунікаційній взаємодії з суспільством.

Висновки. Виникнення та стрімкий розвиток нових веб-сервісів створює передумови для підвищення комунікативності бібліотечних сайтів і виходу на якісно новий рівень їхньої взаємодії з суспільством, зокрема залучення користувачів до інформаційних процесів бібліотек. Серед перспективних сучасних сервісів вбачається доцільним використання технологій портальних рішень: RSS-технології, входження в соціальні мережі тощо.

Список використаної літератури

1. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2010 р. № 2250-р. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-p>. — Назва з екрана.
2. Мар'їна О. Ю. Веб-технології в бібліотеках: нові можливості розвитку комунікаційного середовища / О. Ю. Мар'їна. — Режим доступу: portal/soc_gum/vkhhdak/2012_36/36-2-03.pdf. — Назва з екрана.
3. Ярошенко Т. О. Бібліотека, бібліотекарі та користувачі бібліотек в епоху Веб 2.0: виклики часу / Т. О. Ярошенко // Бібліотечна планета. — 2011. — № 1. — С. 17—22.
4. Харьбина Т. Н. Создание библиотечного веб-сайта / Т. Н. Харьбина // Библиотека. — 2005. — № 4. — С. 44—45.
5. Бурчик М. Л. LibCMS — эффективное средство для ведения сайта библиотеки / М. Л. Бурчик, Н. В. Соколова. — Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/libcom9/disk/29.pdf>. — Загл. с экрана.
6. Fichter D. What Is a Mashup? / Darlene Fichter. — Mode of access: <http://www.infotoday.com/books/books/Engard-Sample-Chapter.pdf>. — Title from screen.
7. *Wikipedia*. — Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Веб_2.0. — Назва з екрана.
8. Lauree G. Hart Library 2.0: RSS feeds dynamic uses for special libraries / G. Hart. Lauree. — Mode of access: <http://www.sla.org/pdfs/sla2007/hartrssfeeds.pdf>. — Title from screen.

В данной статье рассмотрены различные подходы и возможности для взаимодействия с подразделениями новой информационной веб-среды в контексте формирования сайта библиотеки.

This article discusses the various approaches and opportunities for interaction with the units of the new information web environment in the context of the formation of the library website.

Надійшла в редакцію 25 лютого 2013 року

¹ Поняття, яким користуються для позначення технологій та послуг Інтернету, точніше його частини — Всесвітньої павутини, відомої також як Веб (англ. WWW). Окрім цього, цим поняттям описують зміну сприйняття Інтернету користувачами. Термін уперше зустрічається в статті Д. Дінучі "Фрагменти майбутнього" (англ. "Fragmented Future") у січні 1999. У 2004 про нього заговорили як про нову концепцію на конференції, організованій видавництвом "О'Рейлі медіа" (англ. "O'Reilly Media") та компанією "МедіаЛайв" (англ. "MediaLive"), сьогодні англ. "CMP Technology") [7].